

indulatának és bőkezűségének köszönhető.

Katholikusaink, különösen a főtiszteendő papság jóakarátán mulik már most, hogy azok a célok, amelyet ezen újabb elhatározás is előre akar segíteni, minél jobban és minél eredményesebben munkáltathassanak!

—i —f.

TAN- ÉS NEVELÉSÜGY.

A falusi elemi népiskolák reális életre szükséges nevelésének fontossága, módja és egyes szabályai.

(Felolvasott az erdélyi róm. kath. tanítóegyesületek szövetségének 1907. évi közgyűlésén.)

(Első közlemény.)

Mielőtt igénytelen felolvasásomhoz hozzáfognék, megjegyezni bátorodom, hogy az Elnökség által a gyűlés más fontosabb tárgyainak száma és a tárgyalandó anyag terjedelme volta miatt a felolvasásra kijelölt időtartam rövidsége folytán csak nagy körvonalakban és általánosságban készíthettem meg a tartalmat ahhoz képest, amint azt a felolvasás címe megkíváná. E szerény megjegyzésem után áttérek a dolog lényegére, felolvasásomra.

Alig hiszem, hogy volna az alfabeták közül kikerült, s lenne a jövőben kikerülendő tudósok közül csak egyetlenegy is, aki letagadhatná azt a kézzel fogható bizonyosságot, s kiterhelhetné nyakát annak a megdönthetetlen igazságnak, hogy bármelyik is közülük összes tudománya elsajátíthatása, illetve megszerzésének alapjául a csekélyeseknek látszó a, b, c ismeretét tekintheti; mely ismeretet zsenge gyermek korában, az elemi iskola kedves emlékekkel teljes körében sajátított el azokkal a kis imákkal, versekkel, mesékkel és életszabályokkal együtt, melyek világot gyújtottak lelkében, s kulesot

adtak kezébe ahhoz, hogy később a magasabb ismeretek tárházába behatolhasson aszerint, amint az élethivatás és körülmények a tudományok egyik-másik ajtájához irányították. Így pl. a hivatalnok is az elemi iskola alapvető munkájának köszönheti, első sorban érvényesülését s leginkább pedig az egyszerű falusi polgár ezen iskolának kell, hogy tulajdonítsa mindazon irányelveket az ő életében, amelyek nélkül sem polgári, sem társadalmi téren igazán boldogulni, helyét megállani nem képes; s amely irányelvek megélhetésének helyes utóni megoldására hathatós befolyást gyakorolnak, szóval belőle a társadalomnak, a nemzet zömének egész ember képzéni vannak hivatva. Az elemi iskola rakosgatja le az alapot, s kezdi átgyúrni, idomítani azt a szellemi anyagot, mely addig ős eredetiségében, feldolgozatlanul, mintegy holt kincs gyanánt szerepelt csak.

Az elemi iskola kezdi meg a lélek áthasontásának nehéz munkáját, s rakosgatja le apránként a vallásérköles, hazaszeretet és az embernek embertársa iránti kötelességtudás és teljesítésnek az életben megkívántató, s az embert emberré tevő hármas összhangzat alapját.

Övé tehát a kezdet, az ő nehézségeivel és töviseivel együtt; övé a kötelesség: az emberi lélek sötétiségebe a szeretet tüze által táplált világító szövevényeket gyújtani, s e mellett kalauz gyanánt szolgálni. Különösen pedig a falusi elemi népiskola kötelessége, célja és rendeltetése főszerűen szép, s munkája áldást hozó, ha magasztos hivatásának tudatával bír, s feladatát ennek a tudatnak hatása alatt és teljes meggyőződésével gyakorlati irányban igyekszik megoldani. S itt különösen meg kell okolnom s ki kell emelnem, habár csak nagy általánosságban is, a falusi elemi népiskola reális életre való nevelésének fontosságából kifolyólag azt a különös célt és kívánalmat, amely szükségessé teszi az ez irányú nevelést.

Az elemi, különösen falusi elemi népiskolának nem az az igazi rendeltetése, hogy épen

a középiskolába való fölléphetésre előkészítse a gyermeket, s így alkalmat nyújtson neki a továbbképzésre, magasabb ismeretek megszerzésére; tehát nem az, hogy a középiskolának előkészítője legyen, hanem, hogy munkálkodás egy kikerekített egészét képezzen, amelyben tel legyen ölelve mindazon anyag, amire az egyszerű falusi polgárnak az életben szüksége, s mellözve legyen lehetőleg az, aminek a leendő polgárra nézve gyakorlati értéke nincs s csak az igazán reális dolgok rovására megy.

Mert, ha az életre készítjük elő ez iskolában a község leendő polgárát úgy, hogy kilépve az életbe, minden az ő életviszonyaikkal összefüggő és azokban előforduló polgári, gazdasági s mindezekkel karöltve járó helyes számítási dolgokban a maguk lábán megállani képesek, akkor bizonyára képes kivált az V. osztályból felmenő növendék a gimnáziumban is megállani helyét. Legyen tehát a falusi elemi népiskola nevének megfelelően a leendő községi polgár több irányú kis szakiskolája.

Hiszem olyan nemzedékeket van hivatva nevelni, amelyek szívük-lelkük egész szeretetével és ragaszkodásával a körül a szerény falusi iskola körül elterülő édes hazai földhöz vannak és lesznek kötve, ott élnek le életüket kevés kivétellel a bölesőtől a sirig; épen azért tehát annak a még ma is sokak által kis jelentőségűnek ismert falusi elemi népiskola rendeltetésének, nevelési elvének szép kötelességéből kifolyólag, s céljának igazi elérhetéseért, megvalósíthatásáért, át kell hatva lennie azon eszmétől, hogy szeretetének melet, nevelői munkájának, gondoskodásának irányító tényezőit, idegszálaát az iskola falain kívül is ki kell terjesztenie, vezetnie, hogy munkálkodása gyümölcsöző és befejezett legyen. S hogy egész működés összhangban álljon a mai kor általa nevelt nemzedékeinek jövőre reális életével, azt a fő elvet kell szem előtt tartania, hogy: mindent az életből, s mindent az életre! Vagyis legyen egész nevelése reális irányú, de szilárd vállal-

pett, hol atyja holttestét kiterítették, vér folyt a hallott szájából, mire az ifjú és később oly híressé lett király leborult atyja ravatalánál és bánatában e szavakra fakadt: „Meggyilkoltam atyámat!”

A tetemre hívás mint bírói bizonyíték csak a XVI. században szerepel.

A nép azonban nagyon bizott, az ordáliák e nemében és még az újabb időkben is találak erre vonatkozólag bizonyítékok.

VIII. A z Isten itélőszéke elé való idézés, ritkábban alkalmazták. Ez abban állott, hogy az ártatlanul halálra ítélt ember igazságtalan bírót bizonyos időn belül Isten, itélőszéke elé idézte. Hasonló eljárást már a szentírásban is találunk és ez tán nem csekély befolyást gyakorolt az ordáliák e nemének keletkezésére. Eléggé ismeretesek a szentírásból Dávid király szavai midőn Saul király üldözte: „Az Úr tegyen ítéletet közöttem és közötted és az Úr álljon Eoszút rajtad; de az én kezem ne legyen rajtad.” (Királyok könyve 24. 13.) és a makkábeusi testvér mondása: „Az égből vettem ezeket, de az isten törvényeiret most megvettem, mert reményem, hogy tőle azokat visszanyerem.” (Makk. II. 7, 11.)

Hogy az Isten itélőszéke elé való idézés sokszor eredményes volt, erre példát találunk IV. Ferdinánd kastiliai király életében. Két testvért arról vádoltak, hogy a király legkedveltebb emberét meggyilkolták. Hiába védekezett a két szerencsétlen testvér, IV. Ferdinánd minden előleges kihallgatás mellőzésével halálra ítéltette őket. A kivégzés előtt — magas toronyról ta-

szították le őket — a két ártatlan testvér harminc napon belül ünnepélyesen Isten itélőszéke elé idézte a kerülhetetlen királyt és tényleg el is nyerte büntetését, mert a király a harmincadik napon egészségesen feküdt le, de nem kelt fel többé. Ezért a történelem a „citasus“ azaz „idézet“ nevet adta neki.

IX. Végül még a p á r b a j r ó l kell megemlékezni. Ez a középkorban a legkedveltebb és a lovagi szellemnek legjobban megfelelő intézmény volt, mely alapját a szentírásban találja, mert Dávid és Goliath között lefolyt harc csakugyan istenítéletnek vehető és veendő is.

A párbaj alkalmazásánál azon meggyőződésből indultak ki, hogy Isten az ártatlant segíteni fogja és nem engedi, hogy a gonoszság fölötte győzedelmeskedhessen. Innen magyarázható meg, hogy a párbaj nemcsak a világi, hanem az egyházi előjáróság által jóváhagyott intézmény volt.

Párbajra állani mindenkinek szabad volt és nem ritka az az eset, hogy nők is alávettek magukat eme intézménynek. Azon esetben, midőn nő férfivel szemben állott, úgy jártak el, hogy a férfit mely gödörbe állították, melyből kilépnie nem volt szabad. Kezébe erős botot adtak. A nőt pedig hálóban bevarrt nehéz kövel fegyverezték fel, mellyel a férfit meg kellett értenie, ha fölötte győzedelmeskedni akart; ellenben ha a férfi ütötte meg a nőt vagy magához rántotta, akkor ő győzött.

A párbaj kezdete előtt rendszeren esküvel állították ártatlanságukat vagy jogukat. Habár a párbaj sohasem egyházi személyek felügyelete

alatt történt, mégis előfordult, hogy a harcok megszenteltették fegyverüket. Szokásban volt az is, hogy a harcok a párbaj előtt meggyóntak és áldoztak, amit azonban később a gyakori visszaélések miatt az egyház megtiltott. A párbaj kimenetelét döntötte el a harcok ártatlanságát. Rendszeren állapították meg, hogy a két ellenfél addig párbajozik, míg az egyik vagy harképtelenné lett, vagy pedig fegyvertől megszosztott; de nem ritka eset volt, hogy életre halálra vıttak.

Ez volt a párbaj mint istenítélet a középkorban.

Hogy az istenítételekben az idők folyamán sok visszaélés és babona kapott lábra, nem lehet tagadni. Az egyház ennek következtében vasszigorúsággal lépett fel a visszaélések miatt elfajuló istenítéletek ellen, mely eljárásában a népek művelődése nagy segítségére volt. Azért a mai felvilágosodott korban nem is találunk oly intézményt, mely némiképpen az istenítéletekre emlékeztetne. Feltűnő a homlokegyenes ellentét a középkor durva műveletlen felfogása és a mai kor finomsága között. Hihetetlen azért és korunkhoz nem méltó felfogás az, hogy két ellenfél nem vallásos érzületből, mint az istenítéletek korában, hanem merő dicsvágy vagy talán a leghitványabb indító okokból párbajozik és az állítólagos jogot vagy sérelmet akként orvosolja, hogy ezt a testi ügyességre vagy a vak véletlenre bizza, mely ev szerint a legügyesebb és leggyakoroltak verekedő, szükségképpen a világnak legbecsületesebb embere.

Rónay Aurél.

erkölcsi alapon, s akkor nem fog kihalni az emberek lelkeiből az idealizmus sem, mely szerintem fűszere, s nemes és magasabb élelok elérésére hatalmas rugója, helyes iránybani vezetője, a különben rideg számító realizmusnak. A falusi elemi népiskolák minden ténen realis életre szükséges nevelésének fontossága a mai korban annyira elvitázhatatlan, mint a levegő, nedvesség, melegség és napugár haszna az egész természetre. Valamint ezek valamelyikének már kisebb hiánya is érzékeny hátrányokat szül, úgy az előbbi nélküli, pusztán sablonos iskolai nevelés is holt kapítális, érzékeny elemi csapás a kikerülő nemzedék életére, s megsínyli az egyén, s az egyénekből álló társadalom.

Figyeljük meg csak jól az életet, e nagy neveléstani munkát, melynek betűit holt vonalak helyett, az emberek élő cselekedetei, egész tartalmát pedig a társadalom viszonyainak alakulási, a létért és megélhetésért folyó küzdelmek teszik, és tárják elénk; elég olvasni valót találnunk az életből, s ha figyelmesen tanulgatunk belőle, lépten nyomon szemünkbe tűnik a „számító realizmus“. Akiben ez nincs meg a kellő mértékben ma, — amidőn csakugyan meg a békétűrő Jób is felesóvalva ismételné meg ama mondasát: „küzdelen az ember élete“ — az nem vergődik zöld ágra. Ezért szükséges tehát annyira a népiskola életre kiható realis irányú nevelése.

Hisz a legtöbb falusi elemi népiskolát végzett atyánkfia, nem folytatja tovább az ő tanulmányait, s jőformánazzal marad szellemi gazdaság dolgában, amit az elemi iskolában 6—9 év alatt összegyűjtögetett. S bár az ekeszarva mellett, hazája és szülőföldjének verejtekkel, fáradsággal teli művelése jut neki osztályrészül (amit még ma is sokan nagyon alacsony mesterségnek tartanak), ne feledjük el, hogy neki — jöllehet szakiskolákat nem végezhetett — ha meg akar élni, oly sok oldalú ismeretségre van szüksége társadalmi helyzeténél fogva, mint bárki másnak.

Az adás-vételnél, esetleg mint napszámoknak a munkavállalás körül; továbbá mindenemű gazdasági spekulációk olyanemű kereszttüvitelénél, hogy ne kárt, hanem fáradsága után hasznot lásson, hányféle számítási munkálattal kell tisztában lennie. Ez az a spekuláció, vagy amit mások mondják: realizmus, igazi magyarsággal szolván pedig nem egyéb, mint az ő életében előforduló, elkerülhetetlen, okszerű helyes számítás; amely nem feltevésen, hanem a felmerült körülmények tapintatos megbírálása után kiválogatott, s a célt biztosító okozatok, érvek összeállításából, helyes alkalmazásából álló tiszta meggyőződésen alapszik.

Tehát nemcsak a 4 alapműveletet kell ismernie például a számtanból, hanem azoknak az életben előforduló mindennemű számításainál szükséges alkalmazását is. Ki tagadhatná, hogy a földmives embernek szüksége van arra, hogy a biztosításoknál, társulásknál, tartozásnál, pótlódó kivetéseknel, okszerű gazdálkodás és állattenyésztésnél, bármely terület felmérésénél, a köbtartalom kiszámításánál, s még annyi sok más, szám és mértani feladatok megfejtésénél el tudjon igazodni. Hánszor megsalták és esalják ma is a föld népét azért, mert nem volt és nincs helyes számítási érzéke, tudása. Ezt aztán igyekeznek is, alaposan kihasználni mások, ha nem is család, de „élelmesség“ alakjában. Látozt valaki önközül kedves olvasóim valamely faluban kis pinkliben bevetődött és ott megtelepedett szegény zsidót zöld ágra vergődni, sőt szép vagyonra szert tenni? No én láttam és megfigyeltem.

De ne gondoljuk, hogy pl. épen a család és más egyéb raffineria voltak azok a tényezők, amelyek segélyével megtollasodott. Nem! Hanem az ő helyes realis gondolkodása, számító észjárása, s viszont a népnek mindezekben való tudatlansága, járatlansága nem tudva kiszámítani azt, hogy midőn üzletet köt a leleményes Salamonnal előre örülve a szerinte biztos nyerevény tudatában akkor is ő vesztit.

(Folyt. köv.)

Kath. Népszövetség.

Csikszentdomokos.

Csikszentdomokoson f. hó 9-én alakult meg a kath. Népszövetség. A központ részéről Früchtl Ede az „Alkotmány“ munkatársa tartott hatásos beszédet. Szónokoltak még Lukács Vilmos plebános, Ráduly Benjamin áll. isk. igazgató és Kedves István megyegondnok. A gyűlésen vagy 500-an vettek részt. A hangulat igen kedvező.

Csikszépviz.

Csikszépvizen a Kath. Népszövetség aug. 15-én — Nagyboldogasszony napján — Kovács Mihály helybeli plebános és kerületi agitátor lelkesítő beszédére 100 taggal megalakult. Az agitáció nagy arányokban folyik. A beiratkozás egyre szaporodik. Van remény, hogy az ősi időben, midőn a nép a munkáról otthonába visszatér, a község lakói kivétel nélkül belépnek a szövetségbe. Csak odaadó buzgóság, fáradságot nem ismerő lelkes munkásság kell a nemes cél érdekében a nép vezerei részéről és a nyáj követi az ő pásztorát.

Az alkohol és a népvezetők.

Minden gondolkozó ember tudhatja, hogy népünk tetemes része a szeszés folyadékokat bálványozza; úgyszólván eped utána, érte áldoz vagyont és időt, józanságot és egészséget, szellemi és testi üdeséget, áldozza életének sok évét és pedig a bölcsességi éveket.

Keletnek egyik tartományában történt. A népvezetői össze voltak gyűlve napokon át, hogy magukat erősítse a világban dúló szellemi harcra készüljenek.

De a komoly harcra készülődés közben is a szellemi életnek hatalmas ellenségével barátkoztak, habár egészen mérsékeltlen, mégis akárhánynak arcára ült.

Pedig alkohol ő felsége a társadalom minden rétegének állandóan pusztító ellensége, úgyancsak rettenetes rombolást vitt véghez saját soraikban is. Egyik javakorában élettelenül fekdűt, a másikat mint egész morális bénát, szánalomra méltó lelki és testi beteg karonfogva vonszolták a tudós orvos elé. Többen voltak s mint szenvedélyes hódolók szintén alkohol ő felsége karmai közé jutottak.

Azonban voltak olyanok is, kik alkohol ő felségét nagyon jól ismerték, mindennap álcázták. Egyik kérlelhetlen ellensége a nagyrahivatott és tiszteletreméltó testület előtt egész irtózatosságában akarta bemutatni a jobarást képében tölakodó legveszedelmesebb ellenségét.

Mikor majdnem mindnyájan egy nagy teremben össze voltak gyűlve, sietett felhasználni a kedvező alkalmat és így szólott:

„Nagyérdemű népvezetők! Hogy rövidebb legyek, írásba foglaltam azt, mit az alkoholról mondani akarok.

ly tiszteletreméltó képzett testület előtt a

XX. században nem szükséges fejtegessem az orvosi kar által is, minden kétséget kizáróan, belbizonyított igazságot, hogy az alkohol tartalmu italok mérges folyadékok.“

Ezek elmondása után a fővezető szólót arra kérte, hogy ezen felolvasás maradjon későbbre. Pedig ezen kérdés megoldása első és főkérdés. De az alkoholtól ment egyén Isten kegyelme által segítve nagyon készséges az engedelmességre, azért nyugodtan leült.

Erre az alkohol ő felsége tüzes vérű fiatal barátjai nagy tapsolásban és nevelésben törtek ki. Ez nem annyira rossz akarat volt, mint inkább a mulatozások között megszokott pajzán játszság, a mit könnyen előidézett az azelőtt fél órával benyalt 3—4 deci alkoholos folyadék is. Ez abból is kitűnik, hogy a midőn a higgadt komoly rész megróttá a meggondolatlan fiatal véreket azért, hogy egy hajlott korú, teljes jóakaratu népezért kinevettek, nagyon restelték magukat és még másnap reggel az alkoholmentes reggeli után kérték a tanulmány felolvasására, de gyors elutazása miatt erre idővel nem rendelkezett, azért e lap hasábjain pótolja és közli a felvilágosító sorokat a következőkben:

„Azt sem kell bizonyítani, hogy népünk tulságos hajlammal ragaszkodik a szeszés italokhoz, annyira tulságosan, hogy az tovább így nem tarthat, gatlásokat kell felállítsunk a veszedelem tovább terjedésének akadályozására.

Nincs vesztetni való időnk, haladék nélkül cselekednünk kell.

Mi a teendő?

Népünk felvilágosítása az alkohol kérdésben, meg kell vele értetni, be kell vele láttatni, ha az csak hazudja magát, éhségben eledelnek, szomjúságban itálnak, búban kedvderítőnek, örömben örömfokozó jobarátnak. Az sem igaz, hogy sok betegségben gyógyszer lenne, bágyadságban erősítő, melegben hűsítő, hidegben melegítő.

Népünk az alkohol kérdésben annyira teletive van balvéleményekkel, hogy alkalmas és alkalmatlan időben, nyilvános előadásokkal, magán beszélgetésekkel lankadhatlanul mondanunk, hirdetniük kell azon elvitázhatatlan valóságot, hogy az alkohol minden alakjában mérge és állandóan pusztít kisebb-nagyobb mértékben, aszerint a minőben beveszik és még azon arányban, minő testi szervezete van az illető egyéneknek.

Ha az alkohol rüt ellenségét száműztük társadalmunkból, könnyen fog menni minden közhasznu egyesület, szövetség, szövetségzet alakítása. Mert lesz józan belátás, lesz pénz, miből a tagsági díjat lehet fizetni, de főképpen lesz testvéri egyetértés, mely ha meg van, kis dolgokból is nagyokat lehet előállítani.

Feltétlenül szükséges, hogy minden községben legyen alkoholelles egyesület, mely a központtal élénk összeköttetésben legyen. Így a kérdés mindig szőnyegen tartható.

Az alkohol kérdés nem oly kérdés, mely fölött napirendre lehetne térni, annál inkább nem lehet az neveléségs guny tárgya. Ami feltett minden érző emberbarátjának sirni kell, azt nem lehet elűtteni izetlen mókával. Bizonyára senki ép elméjű és jóérzésű ember nem nevet az örültek házában, sem a kórházakban, börtönökben és fegyházakban, melyeket nagyobb részben alkohol ő felsége tölt meg áldozatokkal.

Az elszomorító napi események okai több mint felérésben az alkohol élvezetben találhatók fel.

Ezek mind tiszta igazságok lévén, a szociológus, úgyszólván kényszerítve van az alkohol kérdéssel foglalkozni, az alkoholelles mozgalomhoz csatlakozni.

Sőt közel van az idő, midőn maga az államhatalom ezen kérdést úgy fogja kezelni, mint valami rendkívül veszedelmes járványkérdest.

Hazánkban a belügyminiszter országos alkohollbizottságot szervezett. Ezen bizottságnak lesz feladata az alkoholelles mozgalmat egyöntetű mederbe terelni, annak nagy fontosságát emelni, a szükséges intézkedések megtétele végett a kormányt befolyásolni; lefelé pedig a nagy tömeget előkészíteni a fontos intézkedések szíves fogadására, azoknak pontos betartására.

Nekünk, mint népvézereknek első sorban kötelességünk erkölcsi és hazafias érzésünkből kifolyólag minden tőlünk telhetőt megtenni az óriási veszély elhárítására.

Mit tegyünk?

A mulatozás, mint a lélekben és testben való kártétel, ellenkezik az Isten 5. parancsával, mint torkosság főbűn, tehát minden adott alkalommal, úgy kell vele szemben fellépni, mint egytűn pusztító és társadalmat bomlasztó gonosz szokással.

A gyermekeket korán fel kell világosítsuk és akarataikat erősíteni, hogy az ivási szokásoknak, ivási kényszernek ellenállhassanak.

Leiki életre, szellemi képzettségre kell minden igyekezettel törekedni, embertársainkat is arra segíteni, hogy ne legyenek üres keblűek, kik nem is tudnak társalkodni, kellemesen együtt lenni az alkoholos folyadékok fogyasztása nélkül. Senkit se kínáljunk alkoholos folyadékkal, győzzük le a helytelen társadalmi vélekedéseket, megszólásokat, az alkoholnak sok szerencsétlen áldozatára gondolva.

Nyissuk ki a szemünket és lássunk; ébredjünk fel szellemi aléltágunkból és gondolkozunk. Ne legyünk a társadalmi rossz szokásoknak hába.

Eddig beláthattuk volna, hogy minden egyet, szövetkezett hiába való erőlködés, míg az emberek az alkoholnak hódolnak. A józan ész érvényesül, gazdagodik, a szenvedélyes alkoholista minden téren hátrébb szoríttatnak és nyomorult szegényekké lesznek.

Ki ne tudná ezt? Csak szükséges az is, hogy mindenki vonja le a következtetést, tehát nem élek a szesz méreggel és tölem telhetőleg oda hatok, hogy embertársaim se éljenek azzal. Tehát nem leszek közömbös az alkoholkérdéssel szemben, hanem ellene kitartó harca hártározom el magamat.

Senior.

H I R E K.

— **Személyi hírek.** Tamási Áron praelatus kanonok, Pál Antal főgimn. igazgató Borszék fűrdőről, Dr. Fejér Gerő szeminariumi regens, nyári üdülésükből visszatértek városunkba. — Zomora Dániel praelatus kanonok-plebános e hó 20 ára Nagyszébenbe utazott, hogy Szent István király ünnepén szentbeszédet és pontifikális misét tartson. — Ifj. Balás Endre dr. tordai főesperes plebános és Forster János sz. széki ülnök városunkba érkeztek.

— **Ő felsége születésnapján** reggel 7 órakor a váralatti gyakorlóterén a helyben állomásozó összes katonaság részvétele mellett Sikray Kollmár Imre es. és kir. tábori lelkész ünnepi misét celebrált. Mise alatt a katonai zenekar egyházi énekeket játszott. Mise után a várparancsnok előtt diszfelvonulás volt. 9 órakor pedig a székesegyházban tartott hálaadó istentisztelet. A szt. misét Tamási Áron praelatus kanonok celebrálta, a melyen a helybeli ható-

ságok is megjelentek. Ugyancsak Szt. István király napját is hasonló ünnepek között ülte meg a hívő közönség. A székesegyházban megtartott szt. mise után dr. Vass Albert ünnepi szent beszédet mondott.

— **25 éves jubileum.** E hó 5-én ünnepelte meg Máthé István esp. plebános papságának 25 éves jubileumát.

Az ünneplés és ünnepeletés abban az arányban s abban a pompában, melyben az lefolyt, teljesen váratlan volt a jubiléus papra nézve. Hiszen aki jól ismeri a mi kedves esperes urunkat az tapasztalhatta, hogy úgy él ő itt „Erdővidék” kebelén, mint a szerény ibolyácska az erdős vidék közepén: szerényen meghúzódik; nem vágyódik a nagy világ szeme elé — feltűnést nem akar kelteni, mert nem számít földi dicsőségre.

Egyszerű, kedves szerénysége nem számított most sem valami nagy ünneplésre, de hiába!! mert ezt mi tehetségünkhöz mérten mégis megtettük. Ja! az ibolya is szerény s szerénységben mélyen elrejtőzik a lombok alá, de azért mégis sokan felkeresik, mert sokan és nagyon szeretik! Mi is nagyon szerettük s szeretjük a mi kedves esperes urunkat s azért sokan felkerestük, hogy vele együtt ünneplhessünk. Lelke örvendett, hogy láthatta a saját képére és hasonlatosságára nevelt káplánjait, de azért mégis, mintha bántotta volna szerénységét a nagy ünneplés, mindenkinek elmondotta, hogy „az ünneplést nem én csináltam, hanem mások csinálták nekem — én nem is tudtam róla.” No de ebbe a mentegetődzésbe mi nem egyezünk bele, mert jól tudjuk, hogy az ünneplést a mi kedves esperes urunknak jó lelke csinálta. Mert ha nem akart ünnepelelni papságának 25. évében, akkor miért nem bánt úgy káplánjaival és ismerőseivel, hogy 25 év után senki még csak reája sem gondolt volna? és miért volt mindenkinek szerető édes atya? Ha a tyai lélekkel nem vette volna körül káplánjait, 25 éves jubileuma bizonyára nagyon egyszerű lett volna, de mert szerető atyánk volt, azért törekedtünk az ünneplést is szerető atyához méltóvá tenni.

A részletek a következők:

Kedden (4-én) este 1/29 órakor a legújabb „vált káplán” és a tanító testület közreműködésével, a legényegyesület fáklyásmenetet rendezett és a plebánia előtt összesereglett hatalmas hívőcsereg nevében Ince Gyula kántortanító üdvözölte egy pár talpraesett mondatban a jubiláló esperest.

A fáklyásmenet elmulása után fenn a plebánian a „vált káplánok” nevében Oláh Dániel üdvözölte a szeretett principalist s az üdvözlét végeztével egy szép ezüst kelyhet nyújtott át hálaank s szeretetünk jeléül.

Másnap az oltáregyesület, a Rózsafüzértársulat és a leányok megbízottai jöttek, hogy felajánlják szerény ajándékaikat. Az oltáregyesület és a Rózsafüzér társulat egy china ezüst keresztet és egy szép mise könyvet adott emlékül, a leányok pedig egy györcyörű saját készítette albát ajánlottak fel; magánosoktól is kapott ajándékot, a miket ott helyben meg is áldott és a miséhez szükségesekeket magára öltötte, hogy azokban celebráljon. Misére a plebánia lakásból indult a jubiléus főpapi segédlettel. A mise elején intónálta a „Veni Sancte”-t s ennek eléneklése után, Sebestyén Mózes esp. pleb. mondott megható, kedves beszédet a jubiléus életéből.

Mise után következtek a hivatalos tisztelgések. Először az egyháztanács tisztelgett Morik Lajos főgondnok vezetése és szónoklása mellett.

Azután jött a politikai község; a polgáris-kolai tantestület és a legényegyesület tisztelgése.

A jubiléus mindeniket kedélyesen fogadta s atyai szeretettel válaszolt szavaikra.

A tisztelgések után ebédhez ültek s miután a jubiléus felköszöntötte Kegyelmes Püspök urunkat, azután számos köszöntés hangzott el, melynek tulnyomó része a jubiléus érdemeiről szólt.

Ilyen volt Máthé István esperes-plebános jubileuma! Méltó egy szerető jó lelki atyához, egy páratlanul kedves principalishoz, a kinek bizonyára jól esett hallani volt káplánjainak ajkáról, hogy most is szívesen lennének káplánjai.

Bárcsak minden principalis így jubilálhatna! s bizonyára így is jubilál mindenik, ha Isten megengedi érnie azt az időt s ha olyan lesz mint Máthé István.

Volt káplánja.

— **Halálozás.** F. é. aug. hó 12-én meghalt Brassóban Dr. Vajna Gábornak, a brassói ügyvédi kamara elnökének s a róm. kath. egyház főgondnokának felesége, született Hartel Julia, életének 38-ik és boldog házasságának 21-ik évében. Bánatos férjén kívül nagyszámú rokonság gyászolja. Temetése aug. 14-én ment végbe a róm. kath. anyaszentegyház szertartásai szerint.

— **Az erdélyrészi néptitkári állás.** Az erdélyrészi kath. megbízott azen állásra, melynek létesítését „Kath. Szerv.” című eikkünkben jelezttük, az Orsz. Szöv. Radnai Józsefet nevezte ki, aki a Kegyelmes püspök úr jóváhagyását elnyerve, működését már meg is kezdte. Hozzá kell fordulni minden olyan ügyben, a melyben eddig valamely kath. egyesület, kör, legényegylet stb. stb. alapításával, vagy bármínő dolgának ügyében tanácsért vagy felvilágosításért a központhoz fordultunk. Ő azután lehetőleg, de szükséges esetén mindig személyesen is megjelenik, vagy pedig levelelben áll rendelkezésre. Együttal megemlítjük, hogy Radnai József aki a Keresztény-szocialista Szövetségnek központi titkára ezen irányban is teljes felhatalmazást nyert, mint kerületi titkár központjától az Erdélyi agitáció vitelére s így minden ilyen irányú vagyis a munkásügyekre vonatkozó szervezkedés is az ő kezében van letéve. Jelenleg Kolozsváron tartózkodik, ahová a megkeresések is intézendők. (Szentferencrendi zárdá. Óvár.) Örömmel regisztráljuk e hírt abban a reményben, hogy e ténnyel a kath. szervezkedésnek új, eredményteljes korszaka fog megnyílni szűkebb hazánk számára.

— **Nagy káptalan az erdélyi ferenciek-nél.** Aug. 3. 4. 5. és 6-ik napján ment végbe a megyesi rendházban a tartományfőnök választó gyűlés főt. Smercek Gyula bécsi házfőnök apostoli kiküldött elnöklése alatt. A hivatalos házfőnökök közül jelen voltak főt. P. Kory Ottó rendtartományfőnök; főt. P. László Polikárp rendfőnöki tanácsos; főt. P. Simon Jenő kérdeműl rendtartományfőnök, a Ferenc József rend nagy keresztel kitüntetett Jovagja; főt. P. Lakatos Kornél volt főgimn. tanár, a nem egyesültek tanácsosa. 3. és 4-én voltak a tulajdonképeni tisztújítást megelőző tárgyalások s a hivatalos akták fölülvizsgálása. 5. és 6-án ment végbe a választás a következő eredményel: Rendtartományfőnöknek újból megválasztották főt. P. Kory Ottót, ki állandóan a megyesi rendházban tartózkodik, tartományőrre főt. P. Tréfán Leonardót, a „Szt. Ferenc-Hirnök” havi közlőny szerkesztője és kiadója. — Tartománytanácsosok lettek Béres Gaudenc és Rozsnyai Barnabás theologiai tanárok, Kaszay Kelemen és Biró Lőrincz atyák. — Ujonnester lett Fekete Fausztin és Péter Humilis atya. Misszionáriusokká kinevezettek: Kory Ottó rtf. Sántha Angyal, Tréfán Leonard rtf., Rozsnyay Barnabás, Csizsér Bonaventúra, d'

Andree Krizosztom, Farkas Miklós, Tréfán Timót, Albert Kasszián, Szabó Piusz, Kovács Athanáz, és Máthé Özséb atyák. Zárdafőnökök lettek Paál Kap. János a csiksomlyói, Csizsér Elek a mikházi, Sántha Angyal a szárhegyzi, Éltes Gábor az eszterneki, Pucher Anaklét az alvinci, Csizsér Bonavontura az udvarhelyi, György József a vajda-hunyadi, Kassay Kelemen a dévai, Biró Lőrinc a déesi, Nagy Hónor a szebeni. Rozsnyay Barnabás a medgyesi, Tréfán Leonárd a kolozsvári, Lakatos Kornél a brassói, Simon Jenő a fogarasi, Weszelowszky Dioméd a szamosújvári, Szélyes Ferenc a gyulafehérvári, Ferenczy Vendel a szászvárosi, Lencs Imre a szászsebesi, Fórika Adrián a marosvásárhelyi, Salamon Adalbert a tordai, Biró Kerubin a torockói szent Györgyi, Sóthy Szaniszló a széki, Hartmann Tivadar a köhalmi és végül Krämer Bonifác atyák a körösbányai rendházakban. A bölesészet és a hittanhallgató növendékek a rendtartomány két házában nyerne kikepzést. És pedig Medgyesen van a három év filozófia és I-ső év teológia. Vajda-Hunyadon a II. III. és IV. év teológia. Teológiai előadók Vajda-Hunyadon: Béres Gaudenc és Sándor Vitál atyák; Medgyesen: Rozsnyay Barnabás és Imets Károly atyák. Filozófiai előadók: Kory Ottó rtf. Rozsnyay Barnabás, Lórencz Filibert, Tréfán Timót, Imets Károly és Kovács Athanáz atyák.

— **A nyikómalomfalvi új plebános fogadtatása.** Helyi történelmi esemény színhelye volt Nyikómalomfalva folyó év aug. 6-án. Ekkor érkezett meg új lelkésze Bartos Dénes, ki saját kérésére helyeztetett át Parajdról nevezett hitközségbe, a mely hitközség kegyelmes főpásztor úr által filiából plebánia rangjára emeltetven, önálló plebánost nyert előbb említett lelkész személyében.

Ezen tősgyökeres és tiszta kath. buzgó székely népek, rég és hön óhajtott vágya teljesült akkor, a midőn első önálló lelkésze a díszes papi lakot, a melyet részben a kegyelmes főpásztor úr adománya, részben a hitközségnek határt nem ismerő anyagi áldozata emelt, elfoglalta s a hitközség lelki gondozását az ő határtalan öröme átvette.

Igyekedett is ezen jó és buzgó nép a lelkészed legnagyobb fokának és benső szívbéli örömeinek külsőleg is kifejezést adni. Így történt, hogy első önálló lelkészenek odautazását is dia-dalmenetté tette és püspöki fogadtatásnak is beillő óvációkban részesítette.

Virágokkal feldíszített fogaton hozta a megye és falu-bíró új lelkészt, s Parajdtól kezdve a közbe eső községek is kivették részüket az üdvözlés és jó kívánságok által, a melyekkel elhalmoztak és új állomásán áldást és üdvös működést kívántak.

Parajdi jó hívei könnyek közt váltak el kedves volt lelkészüktől, s a falu végén üdvözlés és virágcsokrok átadása által vettek töle érzékeny búcsút.

Pálfalván kedves kezek még ékeesebben felvirágoztak fogatját, Farkaslakán pedig szép virág csokrokkal árasztották el s üdvözléssel köszöntve, kedvesen és meghatóan tüntettek a lelkész mellett.

A község határába pedig elébe utazott a hitközségnek nagy része, lovasbandériummal s a kántortanító élén szívből jövő szavakkal üdvözölte.

A falu végén diszkapuval várta az egész hitközség apraja-nagyja, a hol két üdvözlő beszéd hangzott el szívből, lelkesen. Az örömtől könnyek fakadtak a szemekben, nem csak a hívőknek, hanem még az új lelképásztor is — látva azt a rajongó szeretetet — érzékeny szavakban adott kifejezést meghatottságának s nem

palástolhatta el — bármint akart is erős lenni, — azt a nagy lelkiörömet, hogy leendő hívei külsőleg is ily imponzans módon adnak kifejezést belső szívbéli érzelmeiknek.

A megérkezést követő vasárnap a hitközségnek templomi búcsu. ünnepe és az új lelképásztor beköszöntője. Már a kora reggeli órákban a körül fekvő községekbeli jöttek az ajtatos hívek, s az aránylag nagy templom, kicsinynek bizonyult a hívek sokasága miatt. A virágokkal feldíszített ékes oltáron szent misét mondott az új lelképásztor és szent mise után a szöszkére lépett, a honnan híveinek mint első új lelkész — a szeretetet kötőte szívére, a mely szeretet képes mindenre, a mely szeretet lehetővé teszi a lelki élet legmagasabb fokára emelni ezen hitközséget.

Örökre emlékezetes marad a hitközség tagjainak ezen ünnep és esemény, s ha továbbra is ez a lelkesedés, ez a vallásos érzés fenmarad, — a mi remélhető — az édes Jézusnak öröme fog telni ebben, a mire segítse az egek Ura, a lelképásztor és hívőt egyaránt.

— **Egy új plebános fogadtatása.** Folyó hó 8-án foglalta el a parajdi róm. kath. plebániát Tunyogi Csapó Endre plebános, mely alkalommal Parajd közönsége valláskülömbőség nélkül igen szép és imponzans fogadtatást rendezett az új plebános tiszteletére. A fogadtatás a következőképp történt: Parajd intelligenciájának nagyrésze kocsin Korond-fürdőig ment az új plebánosnak elejébe, hol a fürdői zenekar és Klör Vilmos k. jegyző fogadta az új lelképásztor nagy lelkesedés között. Innen a hosszú kocsisor megindult Parajd felé, melynek határában a parajdi székely zenekar lelkes hangjai mellett vonult a plebániára, hol a hitközség nevében Kakucs György állami tanító és kántor fogadta az új plebánost, ki köszönetet mondott a szép fogadtatásért. Este a Mekkei Péter szállodájában társas vacsora volt az új lelképásztor és szülei tiszteletére, hol szívből jövő tisztelet hangzottak el Gróf Majláth Gusztáv Károly erd. püspök urunk önmagyméltóságára, az új plebánosra és szüeleire, továbbá a fogadtatási ünnepély rendezőire. Másnap 9-én a templom zsufoltság megtelt, hol a fényes isteni tisztelet után lélekemelő szent beszédben mutatkozott be az új plebános, mely alkalommal száz meg száz hívő szeme csillogott az örömkönytől. Sok kegyelmet és kitartást kívánunk az új plebánosnak új állomásán.

— **Tolvaj a vonaton.** F. hó 17-én d. u. a zalathnai vicinális vasut utasait szokatlan meglepetés érte. A mint a vonat delután 1/25 óra körül a gyulafehérvári főállomáshól kifelé igyekezett, a temető s vár közötti átjárónál hirtelen megállott, s csakhamar futásnak eredt egy néhány vasuti alkalmazott. A mikor ugyanis a vonat mozgásba jött, egy fiatal ember az egyik vagon utasától valami tárgyat lopott el s nyomban leugorva a vonatról, a város felé futott, a hol egy szalmakazalban elbújt. A derék vasuti alkalmazottaknak sikerült a tolvajt elcsipni, akit a vonatra tettek s a belvárosi állomásra érkezve, átadták a rendőrségnek.

— **Óriási vihar.** F. hó 16-án este hatalmas vihar vonult át városunk felett. A vidéken a villám több helyen leütött, de szerencsére kárt nem tett. A felhőszakadásszerű zápor ugyan jéggel vegyesen jött, de a szöllőkben szerencsére kárt nem tett.

— **Székely Társaságok Szövetsége elnökétől** következő felhívást vette a szerkesztőség: Gondnok választás a tanítók házában. A magyar tanítóság legaldásosabb alapítása a Tanítók Háza, melyben középiskolát végzett, egyetemre vagy más felsőbb iskolába járó ta-

tanítófiúk nyernek ellátást a tanulás ideje alatt. A budapesti Tanítók Házának folyó hó 22-én gondnokot választanak, kinek feladata e tanítófiúk ellátására és előhaladására felügyelnie. 11 pályázó jelentkezett. Azok között van Máthé József maros-vásárhelyi áll. isk. igazgató a Maros-Tordamegyei Tanítóegyesület régi érdemes elnöke, a Székely Tanügy szerkesztője, a székely társaságok egyik alapítója. A Székely Szövetség főtitkára s mint ilyen a Székely kérdésnek egyik alapos ismerője. leglelkesebb és legkitartóbb harcosa. Melléje csoportosult a magyar tanítóság jó nagy része. Megérdemli, hogy támogassa az egész tanítóság, különösen támogassák az erdélyrészi tanítók, kiknek Szövetségében alelnök s kikkel 23 év óta együtt dolgozik. Ha a tanítóság támogatja és a gondnoki állásba emeli őt, az ügynek tesz szolgálatot vele. Máthé a közélet terén kipróbált ember, erős hazafi. Ajánljuk őt a magyar nemzeti kultúra exponált területeinken elismert bajnok-tanítói figyelmébe és támogatásába. Menjenek fel aug. 22-én Budára és válasszák meg.

IRODALOM. MŰVÉSZET.

A Szent-István-Társulat kiadásában jelent meg Dr. Wahlner Béla rozsnyói teológiai tanártól egy igen alapos munka, melynek címe: „A társadalomtudomány tankönyve.“ A munka papnevelő intézetek számára van megírva, de mások is, a kik korunknak ezen aktuális kérdései iránt érdeklődnek, haszonnal forgathatják. Ára füzve 5 kor.

Alapítványt kaptak.

I. A kolozsvári Szent József intézetbe: Kristály Elemér, Gyula Sándor, Simon Ferenc, Janó János, Beke István, Ambrus László, Barts Gyula, Boga Bálint, Berkovits Béla, Fülöp Andor, Hejja János, Jovanovics János, Ráduly István, Salamon Alajos, Salamon Lajos, Takó József, Székely István, Beke Kajos.

II. A kolozsvári Mária Terézia konviktusba: Boér Béla, Fillinger Ferenc, Székely György, Nagy Géza, Gáns Gusztáv, Szarukán Zoltán, Gróf Lajos, Szabó András, Ötvös László, Liszkievits László, Osztián Antal, Babos Sándor.

III. A csiksomlyói finevelőbe: Péterfi Zoltán, Erős Péter. Csiki János, Csomortáni Tibor, Tischler Endre.

IV. A gyulafehérvári finevelőbe. Barbácsi József, Schaum József, Kézdí József Béla.

V. A kézdivásárhelyi finevelőbe: Gondos István, Várhelyi István, Potócky Gyula, Szász Józsiás, Bartha Ignác.

VI. A marosvásárhelyi finevelőbe: Simon Ádám, Werger Gyula, Rácz Mihály, Friedl Ferenc.

VII. A székelyudvarhelyi finevelőbe: Soó László, Eperjesi Kálmán, Jakab Albert, Kovács József, Márton Mózes, Vinoefi Pál.

VIII. A nagyszzebeni Mária Terézia árvaházba: Virányi Ferenc, Ülkei Albert, Kúti György, Pakó Mihály, Pakó András, Demény János, Túróczi Imre, Polgár András, Varga Gábor, Simonetti Gyula, Varga István, Krempels Augusta és Himler Jolán.

Támogassuk szívvel-lélekkel, vagyis tolla és pénzünkkel az egyházme-gyénk érdekeit szolgáló ezen egyet-len lapunkat.

Nagy figyelemre méltó jövedelmi forrás.

A „Nagyternye és vidéke tejszövetkezet“ f. évi febr. hó 21-én délután 2 órakor tartotta meg a község házában harmadik évi rendes közgyűlést Szabó György esperes elnöklelte alatt nagy számu tehenses gazda mint szövetkezeti tag és Dr. Koos Mihály miniszteri titkár és Dr. Drexler Béla miniszteri segédfigalmazó, mint a székely kirendeltség vezetői jelenlétében.

Nagy örömmel tapasztaltuk azon meglepő jelenséget: mennyire meg tudja becsülni és mennyire ki tudja használni ezen nép a tejszövetkezetet.

Erről beszéljenek a számadás adatai:

A tejszövetkezet 1904. évben alakult, ezen év szept. 20-án kezdette meg működését.

Alapításkor 61 tag volt, 1907. év végén a tagok száma már 247, az üzletrészek száma pedig 401.

1907. év folyamán a tagok 348420 liter tejet szállítottak be, melyért nekik készpénzben 40704 K. 03 f. lett kifizetve.

A tejszövetkezet 1907. évi forgalma 58535 K. 38 f., 12647 kgr. teavajat termelt, melyért 28582 koronát vett be.

A szövetkezet vagyona: 12418 K. 38 fillért tesz. A múlt évben a parcellázott 423 hold Pátrubány-féle birtokból 2 $\frac{1}{2}$ holdat vásárolt meg négy épülettel.

Rövid idő alatt a mostani szük helyről ide költözik át és a lefelezett tej feletetésére 100 darab állományból álló sertéshizlalót rendez be.

A szövetkezet fejlődésére nagy hatással volt a zsirtartalom szerinti fizetésre átmenet, mely mult év március havában lett kimondva. A tagok élénk igazság érzékére mutat, hogy ezen átmenet minden megrázkódás nélkül sikerült.

A székelyföldi tejszövetkezetek között csak ezen szövetkezetnél van meg ezen igazságos mód.

Az igazgatóság jelentéséből kitűnik, hogy Marosvásárhelyre az állami kórházba, menhelyre, kath. fiú és leánynevelődebe nagy mennyiségű nyers tejet szállít be naponként, egyik kereskedésbe is a kisebb vevők számára.

És ezen ügylete is jól sikerült.

A tejszövetkezet 159 darab tehén számára primaminőségű legelőt rendezett be.

Hogy mily nagy jövedelmi forrás a tejszövetkezet ezen községben, mutatja az, hogy 96 nagyternyei gazda képes volt megvásárolni 423 hold ingatlan 154000 kor. vételáron és nagy megelégedésre parcellázta.

A tejszövetkezet felette jó hatással van a község gazdasági, közegészségi és vallás erkölcsi állapotára.

Előmozdítja a talajjavítást, a belterjes gazdálkodást. Már is nagyrészen átment a takarmány termelésre s ebből kifolyólag a baromtenyésztésre.

A községi lakosság eddig 20 kilométer útát kellett megtegyen teje értékesítése céljából, a mi nagy idő, egészség, testi épség vesztegetéssel járt, — káros befolyással volt a vallás erkölcsi életre. A tejszállítás miatt vásár- és ün-

nepeken kénytelenek voltak sokan a sz. miséről elmaradni. A két nemű fiatalok kellő felügyelet nélkül kora hajnalban ki volt téve erkölcsi tekintetben is veszélynek.

Ezen rövid vonásokból látszik, hogy az egészséges alapon álló, jó vezetéssel bíró szövetkezet nemesak a vagyonosodást mozditja elő, hanem a lakosság egészségét, testi épségét, szellemi üdeségét is védi, nagy befolyással van a vallás erkölcsi életre is.

Az egyik nem áll, mintha a tejszövetkezet miatt gyengébb lenne a táplálkozás, sőt ellenkezőleg. Ritka az oly község, hol oly életerős fiatalok lennének, mint éppen Nagyternyében, minő a most fejlődő. Az iskolás gyermekében is látszik a jó táplálkozás. De azt is meg kell jegyezni, hogy azok mind abstinentek, annyira felvilágosodtak, hogy a szesz minden alakban mérgeknak tartják és attól tartózkodnak.

Jelen volt.

CSARNOK.

Az egyházmegyei zsinat.

A „püspökmegyei zsinat“ tudós írója 312 lapra terjedő szép művében nemcsak általános tájékoztatást nyújtott az egyházmegyei zsinatról, annak tárgyairól és formáiról, hanem amellett széles látókörrel s szigorú katolikus felfogásról tanuszkodó irányításával kellő mederbe terelte a teendőket; gyakorlatias észrevételével pedig mindenkit meggyőzött arról, hogy a zsinat megtartása lehető is, mindenikére nevezetesen is, sok tekintetben hasznos is. Vajha ezen szerénysége mellett is epochális jelentőségű művét országszerte forgatnák, olvasgatnák, tanulmányoznák, s ebből az illetékes faktorok megtanulnák, mennyire kár a megyei zsinatok tartását a tridentin zsinat határozatai ellenére elhanyagolni és hogy kellő előkészítés mellett mennyi üdvöset lehetne ezek által alkotni?! Sok minden másképpen volna, ha a megyei zsinatok tartását el nem hanyagolnák.

Éppen ezért kívánatos lenne, hogy ezen epochális munka megküldessék minden magyarországi püspöknek, vagy küldessék s ajánlatszerűen az egész püspöki karnak; aztán tanulmányozzák ezt mindenféle és szellőztessék, fejtegetessék ezt úgy a kath. napilapok, mint a jelentősebb folyóiratok, minő a Religio, Egyházi Közlöny stb. Csodálatos, hogy alig tettek erről rövid említést, s azóta hallgatnak a kérdéssel. Hát nincs e ezen lapoknak erdélyi levelezője és munkatársa, aki nagy szolgálatot tehetne ennek szellőztetésével az egyháznak!

Mi pedig, kiket ezen ügy Püspök urunk öngyémeltőségének felhívása és útatisztása folytán különösen érdekel ezen kérdés, minél több oldalról szellőztessük a felvetett eszméket, minél több oldalról nyilvánítsuk érdeklődésünket, követve az Üdvözítőnek eme szavait: „Minden tanult irástudó hasonlít Istennek (föld) országában azon családos emberhez, ki az ő kincseiből feltár újjak a t és régieket!“ Mt. 13—52.

És is feleleveníték hát néhány régiei gon-

dolatot Jerek Forster úrnak illusztris műve alapján s aztán előadok néhány új gondolatot, melyet ebben nem találtam; de az egyházmegyei zsinat napirendjére tűzni szükségesnek vélnék.

Szerencsés gondolat volt fölvetni, hogy az első szent királynak, Szent Istvánnak ünnepe augusztus hónapról áttétessék a Szt. Jób feltalálása napjára, május 30-ra, mikor együtt van a tanuló ifjúság, miniszterium, országgyűlés, katonaság, vármegye stb., s mikor magát az apostoli királyt is rá lehetne találni birni a megjelenésre!... A vallásos kegyelet mellett a hazafias szellem és nemzeti lelkesedés szépen fejlődhetnek ennek egisze alatt országszerte; miért is ez ügyben sürgősen memorandumot kellene intézni a nagym. püspöki karhoz, s később törvényelkeltetés céljából az országgyűléshez. Ma még püspökeink is nyaralnak augusztus 20. táján, míg május végén a mezei munka is szünetel némileg, a hőség is elviselhető, s így nemzeti ünnepeink fénye is sokkal ragyogóbb volna. (Aug. 20. lehetne festum chori a jövőben!) Fejtegetésük és érleljük ezt amellet napilapjainkban!

Az országos vásárok megtartását illetőleg a törvényhozástól kellene püspökeink által és memorandumok által kérelmezni, hogy a vásárnap tiltassék el minden vásár és kereskedés, hanem ehelyett hétfőn legyenek a marhavásárok és kedden tartassanak a kirakodó vásárok országosan. Püspökünk nem tagjai-e a törvényhozásnak?! Amellett a néppárti képviselők is felhívhatnák erre a miniszter figyelmét s mivel éppen most napirendre kerül a vásárnap általános munkaszünetnek és a vásárnap munkai szünetelésének törvényhozásilag való szabályozása, így meg lehetne országosan gátolni a vásárnapoknak vásárnapon való tartását, ami egyes megyékben divik a vallásosság és isteni tisztelt nagy hátrányára.

A májusi ájtatosságnak és októberi Mária ájtatosságnak egyöntetűségét megállapítani, szerintem célszerűtlen és lehetetlen! Ez privát ájtatosság és minden attól függ, minők a helyi viszonyok?! Ahol apácák vannak és nagy számú kath. ifjúság, ott más színeze van annak, mint olyan helyeken, hol 8—10 jár hét-köznapokon a templomba, vagy annyi sem. Aztán a földmivelő néppel legjobb ezt mise alatt vagy mise után röviden elvégezni; míg városokban sokkal tanácsosabb azt este 5—6 óra után tartani, mikor már a hivatalok is szünetelnek, a mesteremberek családjai is jobban jöhetnek! Ne quid nimis! Ilyenekben már nem bolygatnám a helyi viszonyokat és szokásokat; ami nem zárja ki, hogy pl. a nagyobb városokban némi egyöntetűsége törekedjünk.

Itt-ott az öreg kántorok ellenzik az ily újabb ájtatosság tartását misén kívül, sőt ez alól egyenesen ki is vonják magukat egyesek azon kifogással, hogy ez nem volt eddig

Tüdőbetegségek, hurutok, számar-
köhögés, skrofulozis, influenza

ellen számtalan tanár és orvos által naponta ajánlva.

Mint hogy értékelten utánzatokat is kínálunk, kérjen mindenkor „Roche“ eredeti csomagolást.

F. Hoffmann-La Roche & Co. Basel (Svájc)

Sirolin

Emeli az étvágyat és a testsúlyt, megszünteti a köhögést, vialódokat, éjeji izzadást.

„Roche“

Kapható orvosi rendelre a gyógyszerárban. — Ára tvegenként 4.—korona.

s ezért erre őket a plébános nem is kötelezheti újabb díjazás és megegyezés nélkül! Volt rá eset, mikor a helyettes kántort valóban külön kellett megfélemlíteni díjazni a májusi és októberi ájtatosság délutáni tartásáért; mert ez a kántori díjlevélben nem volt említve és fölvéve... Ennek orvoslására jó lenne minden kántorváltásnál egy szolgálati szerződést aláírni, ebben a teendőket felsorolni, s egy külön pont alatt ebbe fölvenni, hogy úgy az eddigi ájtatosságoknál, mint az egyházmegyei hatóságok buzditása folytán netalán behozandó és meghonosítandó újabb ájtatosságoknál is kötelezzük a kántor minden vonatkozás és minden külön díjazás nélkül megjelenni és segíteni!... Ezzel is sok nehézség elháríthatik az ily ájtatosságok tartásánál. Emellett explicite kitéendő volna, hogy a népet mise előtt és litánia előtt 1/2—1/2 órán át tanítsa a nép-énekekre az ismétlődő iskolásokkal egyetemben.

A vesperást illetően sem lehetek Forster úrral teljesen egy véleményen. Kisebb helyeken és a hol a kántor is járatlan a vesperások tartásában, ott talán maradhatunk a litániánál nagyobb ünnepeken is! Azonban ott van Brassó, Szeben, Kolozsvár, Vásárhely, Udvarhely stb. stb., ahol intelligensebb a publikum, van gimnázium, pedagógium stb. Ott legalább a kettős ünnepeken igen is megtartandónak vélem a vesperásokat, már csak az ünnepek emelésére is és a Bold. Szűz Mária dicsőeneteink betanítása és elzengése céljából is! Lehetne ezen vesperásoknál szükséges psalmokat, himnuszokat és más énekeket esetleg a magyar fordításban adni, mint pl. a nagy héten Jeremiás siralmát, ... ha u. is a kántor és chorus nem elég jártasak a szoltárok latin éneklésében... Aztán a népnek 1—2 koraes füzetekben lehetne ugyanezt nyújtani a ponyvafüzetek termékei alakjában... Így tudnák akkor, mit énekelnek vesperások alatt?!

Gondot kellene arra is fordítanunk, hogy mise alatt úgy a nép, mint az ifjúság imádkozzék, ájtatoskodjék, vagy énekeljen; de ne rendetlenkedjék, ne unatkozzék, ne léhaszkodjék! Persze, hogy erre intjük is a népet; de keveset, vagy helyenkint semmit nem teszünk ennek orvoslására...

A népiskolai és középiskolai ifjúságot egyes napokon vagy közösen imádkoztatam, vagy 3—4 jobb tanulóknak előimádkozása mellett mondatok között s mise imádkozásokat... Másik napon közösen énekelnek és misekezdetre, offertoriumra, Úrfelmutatásra, áldozásra betanult rövid rópiam mondatok velük! Szerdán és szombatban közösen végzik előimádkozók mellett a rózsafüzért! Így láttam ezt a jezsuita-atyáknál is... próbáltam magam is, és a nép annyira megszerette ezt, hogy az ugynevezett deák-misére többen jöttek, mint a 1/2 órával hamarabb tartott népmisére! És így megtanítottam őket mise alatt imádkozni és foglalkozni... hogy felnőtt korukban se léhaszkodjanak a templomban!

Hát a felnőtté mit tehetnénk?! Egyik olaszországi útban tapasztaltam Róma egyes templománál, hogy 1—2 fillérért árulják a napi evangéliumot és annak rövid magyarzatát a templomajtónál... Mással 4—5 lapra terjedő rövid miseimádkozást árultak a bejáratnál!... A Szent István társulat kiadásában még egy füzetkét ismerek díszes címképecskével a sz. gyónásról...

Mit tehetnénk tehát ezek újmutatása szerint a közajátosság emelésére országsszerte?!

Ilyen 3—4 vagy 8—10 lapra terjedő füzetkét kellene kiadni és árulni ezen címek alatt: 1) napi evangélium, — 2) rövid miseimák, — 3) ünnepi énekek, — 4) Szentségátogatás — 5) Mária énekek, — 6) Vesperások, — 7) Litániák és antifonák, — 8) A sz. áldozásra szolgáló rövid imádságok, — 9) A gyónás és lelkítükör stb. Aki nem hoz imakönyvet, vessz ilyet 1—2 filléren, vagy a miseimákról — sz. gyónásról — sz. áldozásról — lelki áldozásról szóló füzeteket 50—100 drbot beszerzek a perselypénzből, aztán széthelyezem a padokra, kiosztom a köruson stb. lebélyegyezve a plébánia pecsétjével. Ha így elfoglaljuk azokat is (az újdonság ingerénél fogva olvassák ezeket) kiknek imakönyve nincs, vagy azt el nem hozták, akkor sokkal épületesebb lesz a misehallgatás, és más isteni szolgálatban való résztevés. Ezen felül egyes Máriaünnepeken lehetne közös Rózsafüzérimádkozást behozni első mise alatt, hol több pap van, vagy a délutáni ájtatosságoknál... A füzeteket készségiel megszerkesztem, csak kiadó legyen, és ami fő, csak szeles körben felkarolják és terjeszsek azokat... Legalább próbát tehetnénk ezekkel mindenütt megyeszerte!

Áttérek az első gyónók előkészítésére, ami talán ennél is fontosabb dolog, s amit én egész vonalon a tapasztaltabb plébánosok végeztek... Felmerül itt a) kik legyenek az első gyónók?! — b) miben álljon ezek praktikus előkészítése? — c) mikor gyóntassuk meg őket?! Ahány ház, annyi eljárás!

Először is gyónáshoz kell boesátani rend szerint a III. osztályos tanulókat, — sőt az I. és II. osztályból is azokat, kik 10 évesek elmultak... Utóbbiakkal talán kevésre mehetünk; de ez is jobb, mintha enélkül maradnának, aztán 15—16 éves korukig nem gyónnak!...

Szorítokozunk a tanításnál főleg a lényegre, a gyónási formulák betanítására, az ismert bűnök elmondására és a bánat felindítására. A többi majd megmondja a gyóntató pap, s majd pótolhatjuk akkor, mikor ugyanezeket első áldozásra készítjük.

„Aki sokat markol, keveset fog” — hát megelégszem inkább kevéssel — s ezekről „Minta-Hitelem zésekkel” látnam el a kispapokat és kezdő hitoktatókat... Ahol pedig a káplán úrak és hitoktatók végzik az előkészítést, a plébánosnak feladata ezt ellenőrizni, praktikussá tenni, s mindenben kellő útmutatással szolgálani.

A IV. osztálybelieket rendszerint az első áldozáshoz boesáthatjuk*) hogy aztán az V. és VI. osztályba járva megszokják úgy a többszöri gyónást, mint a többszöri áldozást, emellett az ismétlődő iskolások is 3—4-szer járuljanak a szentségkehez. Az első áldozók előkészítésénél a) előadjuk a bűnbocsátás szentségének 5 részét külön-külön és egyenkint, főgondot fordítva a lelkítükörre és a bánat felindítására; — b) megismertetjük az utolsó vacsora alapján az Oltárszentség szerzését, lényegét, s az áldozás módját és kegyelmét, végül c) az áldozás előtti és utáni imádságokat... Ezt lehet mind brevier et succincte elmondani, ha 1—2 hét áll rendelkezésre, s ilyenkor a hitelemzési órákat fordíthatjuk erre!

Legjobb az első gyónókat március elején tanítani, mikor még mind az iskolában vannak; — az első áldozókkal pedig lehetőleg februárban végezzük. Ha az időt jobban kihasználjuk, faluhelyen sok elmarad különböző

*) Sőt a II. és III. osztályból is azokat, kik 11—12. éveseknek mutatkoznak! Mégis csak jobb ezeket előismerettel megáldoztatni, mintha kimaradnának az iskolából anélkül, hogy a szentségkehez járultak volna.

űrügy alatt; ... aztán 15—20 éves korában jelentkezik! Experto crede Ruperto! Akárhányat gyóntattam 15—16 éves korában, amikor aztán a gyónásokban 10—15 percnél többet nem szentelhettem 1—1-nek előkészítésre! Ezt kellene hát minden áron megelőznünk...

Papirra vetem még röviden, mint szoktam eljárni az első gyónók és áldozók előkészítésével?! Táblára írom és velük tábláskákra is leíratom, t. i. mit vétek: 1) Isten ellen?! 2) szüleit ellen 3) testvéreik ellen 4) mások ellen?!

Ezt a sorrendet a legapróbb gyermek is megjegyzi, — valamint azt is megérti, Isten bántja meg különösen ha őt káromolják, esküdzik, szitkozódik, átkozódik és az imádságot elhanyagolja... Szüleit bántja meg: ha őket haragítja, szomorítja, szavukat nem fogadja, érettük nem imádkozik. Testvéreik ellen vét, ha velük civakodik, verekedik, irigykedik, árulkodik... Másokkal nem szabad csufolódni, marakodni, a kisebbeket megverni, a nagyobbakat ingerelni.*

Ha ezt már betanulták, leírom a táblára, mit vétek még: a) a templomban? b) iskolában? c) utcán? d) otthon? e) más helyen? Pl. a templomban beszélgettél-e? nevetgettél-e? rendetlenkedtél-e? vasárnap a szent misét elmulasztottad-e? Az iskolában figyeltél-e? szót fogadtál-e? leckédet tudtad-e? tanítóiteseit követtél-e? Utcan nem kergetted-e? dobálóztál-e? falakra firkáltál-e? másnak fészkait bántottad-e? Otthon hazudtál-e? torkoskodtál-e? loptál-e? illetlenket beszélte-e? más rosszat tettél-e? Mezőn vagy más helyeken kívül jártál? valami rosszat nem cselekedtél-e? miről vádol még lelkiismereted?!

Ezen sorrendet a 9—10 évesek sokkal könnyebben és jobban megjegyzi, mint a X. parancs egymásutánját, s ha talán mechanikusnak is tűnik fel némelyeknek, hogy ezen vétek elmondására mintegy kitanítjuk; de később már önmaga kutatja a gyermek ezek alapján, mit is vétekezett, s mi fő, így tudja, hogy a gyónás lényege a bűnök elmondása és megbánása!... Mindezt a kezdők számára írt „Minta-hitoktatások” kiadásával lehetne általánossá tenni és megszerte az egyöntetűséget meghonosítani! — meg a kezdeket erre praktice rávezetni a vallásosság emelésére...

Keletéri.

(Folytatjuk.)

*) Egy-egy kezdőbetűt írok ezekből a táblára. — valamint a következőkből is; — arról karban elmondják nehányszor a bűnököt, ... hogy neki bátorítsam a félénkebbeket és gyengébbeket.

Pályázat.

Az újvinci (Alsófehém. pósta Alvinc) róm. kath. kántortanítói állomásra pályázót nyitattik. Javadalma: 2 szobás szép lakás, konyha, pince, kamra, istálló, 1 1/2 hold kert; értéke 60 kor.; 12 kat. hold adományos szántóföld; bérértéke 200 kor.; 1/2 hold legelő; értéke 20 kor.; 400 öl szőlőnek való föld; értéke 3 kor., adóhivataltól 410 kor.; 3 öl fa behordva, melyből a tanterem is fűtendő; irodaátalány és favágatásért 13 kor. 60 fill. Stóla 20 kor. A pályázati kérvények az újvinci róm. kath. iskolaszékre címezve Pucher Anklét alvinci lelkészhez szeptember 5-ig benyújtandók. Állomás azonnal elfoglalható. Fizetékigészítésre államsegélyért folyamodtunk.

Szerkesztői üzenet.

B. F. Apanagyfalú. Az ilyen dicsőre nem méltó eset bizony bosszantó. Majd gondoskodom róla, ha a fiuk bejönnek.

B. B. Szépvíz. Türelemmel vagyunk. Lapunkba is belekötötték. No de nem oda Buda!

K. Sz. P. Köszönöm! Hát tetszik tudni, ha nem csurog, csöppen.

Papp György könyvnyomdája Gyulafehérvárt.

Legujabb könyvnyomda Alsófehérvármegyében.

Szállítója s nyomtatója:

a Nagyméltóságú és főtisztelendő erdélyi püspöki hivatalnak, a gyulafehérvári ev. ref. esperesi hivatalnak, az Erdélyi róm. kath. Irodalmi Társulatnak, a Gyulafehérvári róm. kath. főgimnáziumnak, a Gyulafehérvári kir. törvénytársaságnak és kir. ügyészségnek, Gyulafehérvár sz. kir. város tanácsának, a Gyulafehérvári takarékpénztár részvénytársaságnak, a Gyulafehérvári népbank részvénytársaságnak, a Gyulafehérvári „Julia“ takarékpénztár részvénytársaságnak, a Gyulafehérvári püspöki elemi és polgári leányiskolának, a Gyulafehérvári állami elemi és Gyulafehérvári iparos és kereskedő tanonciskolának, a Gyulafehérvári kir. közjegyzői hivatalnak, az összes ügyvédi irodáknak, a gyulafehérvári és vidéki nagyobb kereskedő cégeknek, a Gyulafehérvári „Johanna“ gőzmalomnak, a Zalatnai állami kőfaragó és kőcsiszoló ipari szakiskolának, a Zalatnai takarékpénztár részvénytársaságnak stb. és az erdélyrészi róm. kath. lelkészi hivatalok egy nagyobb részének.

♣♣♣♣♣ **Állandó kiadványai:** ♣♣♣♣♣

KÖZMŰVELŐDÉS

Politikai, társadalmi, rk. vallási-irodalmi és szép-
* * * * * irodalmi heti közlöny. * * * * *

Az erd. róm. kath. Irodalmi Társulat
tulajdonában.

XXX-ik évfolyam.

Gyulafehérvári Hírlap

Politikai, társadalmi, szépirodalmi és közgazdasági
* * * * * hetilap. * * * * *

Saját tulajdonában.

XXVI. évfolyam.

Erdélyi Oltáregyes. Lap

Az oltáregyesületek hivatalos közlönye. V. évfolyam.

Megjelenik füzet alakban havonként egy-
szer két nyomtatott iv terjedelemben.

Előfizetési ára egész évre 2 korona.

E nyomdában jelentek meg továbbá és kaphatók a következő művek:

PÜSPÖKMEGYEI ZSINAT.

Írta: Forster János, szentszéki tanácsos.

Háromszáztizenkét sűrűn nyomtatott oldalon tájékoztat ezen, az olvasó külön észrevételeinek feljegyzésére szolgáló margóval ellátott vastkos füzet a megyei zsinat megtartásának módjáról és szükséges előkészületeiről, az erdélyi speciális viszonyok tekintetbe vételével, a következő tartalom-jegyzék szerinti sorrendben: Előszó. — A zsinatról általában. — Megyei zsinat Erdélyben 1822-ik évben. — A kolozsvári 1848. évi zsinat. (?) — A megyei zsinat előkészítése, — összehívása, — helye és ideje, — tagjai, — hatásköre, — tisztviselői. — A zsinati ügymenet leírása. — A zsinat tárgyalási anyagáról. — A hitigazságok hirdetése. — A prédikálás, hitoktatás. — A szentségek. — A keresztség. — A bérmálás. — Az Eucharistia. — A bűnbánat. — Az utolsó kenet. — Az egyházi rend. — A házasság. — A papság tökéletes élete. — A testületi tisztesség. — A pap háztája. — Testületi szellem. — A zsinat egyéb teendői. — A szerzetesek ügye. — A hívő nép erkölcsi nevelése. — A hivatalos ügykezelés. — Az egyházi bíráskodás. — Zárószó.

A füzet ára 2 korona. Bérmentes küldéssel 2 kor. 20 fillér.

Intenciók könyv.

(Liber intentionum.)

A szentmisék naponkénti folytatólagos végzésének kimutatására szolgáló rovatos könyv akár egyes áldozároknak, **ad personam**, akár nagyobb egyházak vagy szerzetestestületek sekrestyeigazgatói számára.

- Ára 1 kor. 60 fillér, portómentes küldéssel 2 korona. -

Az élet értéke és jelentősége.

Bilczewski József lembergi püspök körlevele a középiskolai tanulókhöz. Ford. Szporni János, főgimn. tanár.

Ára 20 fillér.

A gyermekek házi neveléséről.

Írta: Bálinth György.

Ára 10 fillér.

Papi nyugdíj könyvecske. Ára 20 fillér.

Lelkészi hivatali nyomtatványok, püspöki, esperesi, lelkészi címmel nyomtatott levélpapírok, levélborítékok stb. stb. nagyraktára.